

Đi tìm nguồn gốc địa danh Đồng Tháp Mười

NGUYỄN NGỌC

Trước năm 1865, khi thực dân Pháp đặt bộ máy cai trị ở Nam kỳ thì vùng Đồng Tháp Mười vẫn chưa có tên. Người Pháp tạm đặt cho nó cái tên là “Plaine des Joncs” bởi vì họ nhìn thấy cánh đồng hoang vu đầy cỏ.

Địa danh “Đồng Tháp Mười” xuất hiện từ khi nào?

Tra Gia Định Thành thông chí, Đại Nam nhất thống chí và địa bạ Nam kỳ năm 1836, địa danh Đồng Tháp Mười không hề thấy. Có ý kiến cho rằng, Thiên Hộ Dương khi lập chiến khu đã lập 10 tháp canh nên có địa danh Tháp Mười. Đến Gò Tháp cạnh chùa Bửu Linh là một gò cao nơi chính quyền Ngô Đình Diệm cho xây một tháp 10 tầng cao 42m vào năm 1956. Ý tưởng là xây tháp chuông chùa, nhưng thực tế là đài quan sát quân sự. Vì thế ba năm sau 1959, đặc công giải phóng đánh sập. Người ta lại

giải thích Tháp Mười là tháp 10 tầng do Ngô Đình Diệm xây là sự kiện này.

Năm 1865 lần đầu tiên Thiên Hộ Dương sử dụng chữ “Vãng Tháp” trong báo cáo tình hình quân cơ gửi vua Tự Đức.

Châu bản triều Nguyễn ngày 27/3/1865 cũng dùng lại từ này, nội dung như sau: “Lại việc nữa: quan Tây có đến Vĩnh Long tháng chạp qua, đảng của Thiên Hộ Dương, tên quản Là đã đánh giết bốn người Tây, bắt sống một. Nói lên rằng đã giải đến Vãng Tháp nộp cho Thiên Hộ Dương”.

Châu bản triều Nguyễn

ngày 27/3/1865 có đoạn nói đến chữ Tháp Tháp: "...Trước đây tên phạm đó (chỉ Thiên Hộ Dương) ẩn náo (náu) ở Tháp Tháp, nơi tiếp cận ranh giới tỉnh Vĩnh Long, chỉ nơi đó mới được nghiêm ngặt phòng triệt..."

Theo báo cáo của Thiên Hộ Dương gửi cho vua Tự Đức trong năm 1865 (bị quân Pháp tịch thu được, sau đó công bố trên Revue Indochinoise số 2, năm 1914) có nhắc đến chữ Tháp Mười bằng chữ quốc ngữ, lặp đi lặp lại nhiều lần.

Ngày 17/4/1866 khi quân Pháp chiếm được căn cứ của Thiên Hộ Dương thì chúng cũng đưa tin trên báo rằng: "Đã chiếm được Tháp Mười".

Tên gọi Tháp Mười chính thức phổ biến, thay thế cho địa danh Plaine des Joncs mà Pháp đặt mấy năm trước đó.

Một giả thiết mới giải thích địa danh Đồng Tháp Mười

Tại nền của Tháp Mười tầng, dân gian gọi là Gò Tháp. Nền tháp cao hơn mặt ruộng xung quanh khoảng 3,8m, có diện tích chừng 4500m². L.Malleret 1939-1944 đã phát hiện tại đây có nhiều gạch và hàng chục khối đá lớn, Yoni, cột... Dấu tích rõ ràng nhất là kiến trúc gạch dài 17,30m theo hướng Đông - Tây, rộng 12m (Bắc - Nam), cạnh bề góc, đối

xứng hai phần Bắc - Nam, cho thấy kiến trúc khá quy mô và có liên quan đến nhiều kiến trúc khác xung quanh. Di vật gồm những mảnh gốm bình ẩm có vòi, một số mảnh vỡ của Yoni, tượng Visnu, khuôn đúc, đặc biệt có 2 tượng Visnu rất đẹp.

Tại Gò Bà Chúa Xứ, khai quật năm 1984 đã đưa ra khỏi lòng đất một kiến trúc khá lớn nằm trong lòng gò: kích thước 20,90 x 13,40m có cạnh bề góc dài ngắn khác nhau. Phần nền và móng có những ô vuông xây gạch, có chỗ dày đến 1,4m. Phần kiến trúc bên trên đã bị phá hủy hoàn toàn. Căn cứ vào dấu tích nền móng và những mảnh đá kiến trúc để lại, có thể nhận biết đây là một đền thờ Hindu giáo được xây dựng khá chuẩn mực, có niên đại vào thế kỷ VI.

Bà Nguyễn Thị Tư, cán bộ nghiên cứu của Ban Quản lý Khu di tích Gò Tháp cho biết, xung quanh các đền hình tháp khai quật có nhiều đền tháp nhỏ đã được phát hiện. Tổng cộng có đến 7 tháp. Trong dân gian người ta còn nghi ngờ một số địa điểm khác nữa có kiến trúc tháp cổ. Hiện nay có thể đưa ra giả thiết mới, vùng đất gò có trên 10 cái tháp. Hãy đợi các nhà khoa học chứng minh. Nhưng có vẻ giả thiết này xác tín hơn. ■